

Bartosz Szczepaniak

Partnerstwo NATO–Szwecja

Streszczenie: Artykuł charakteryzuje relacje pomiędzy największym na świecie paktem militarnym- Sojuszem Północnoatlantyckim i krajem neutralnym- Szwecją. Analizie poddane zostało partnerstwo oparte na płaszczyźnie *stricte* militarnej, pozawojskowej oraz aspekty dotyczące współpracy tychże podmiotów, jak choćby sprawa neutralności czy też wydarzenia związane z aneksją Krymu i rosnącym zagrożeniem ze strony Rosji. Badania związane z tematem artykułu zostały oparte na analizie oficjalnych dokumentów NATO, notatek prasowych czy oficjalnych doniesień związanych z konkretnymi wydarzeniami. Celem artykułu jest odpowiedź na pytanie czy kraj neutralny może współpracować z NATO oraz czy faktycznie między NATO i Szwecją zachodzi relacja partnerska. Oprócz powyższych zagadnień, w artykule podjęto się próby zdefiniowania pojęć: *neutralność*, *polityka neutralności* oraz *partnerstwo*. Po analizie dostępnych treści z całą stanowczością można stwierdzić, że na linii NATO-Szwecja zachodzi więź partnerstwa.

Słowa kluczowe: NATO, Szwecja, partnerstwo, neutralność, wojsko, bezpieczeństwo, strategiczne.

Przedmiotem niniejszego artykułu jest partnerstwo Paktu Północnoatlantyckiego ze Szwecją. Wybrano relacje na linii NATO-Szwecja z uwagi na dwa ważne aspekty. Pierwszy z nich to kwestia powiązania paktu militarnego z krajem neutralnym, drugim zaś jest wykazanie współpracy NATO z krajami niezrzeszonymi w strukturach członkowskich.

Szwecja, która jest krajem neutralnym od kilkadziesiąt lat, postanowiła w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia rozpocząć współpracę z największym sojuszem militarnym świata. Warto w tym miejscu odnotować, że jakakolwiek współpraca krajów neutralnych z sojuszami wojskowymi jest uważana za podważenie istoty neutralności. Oprócz Szwecji, również inne państwa neutralne współpracowały i nadal współpracują z sojuszami militarnymi. W niniejszym artykule posłużą one za tzw. kraje kontrolne¹.

W artykule podjęta zostanie próba zdefiniowania pojęcia *neutralności* oraz *partnerstwa*. Ponadto pojawi się analiza zagadnienia, jakim jest partnerstwo państw neutralnych z sojuszami militarnymi. Ostatnim problemem poruszonym w artykule będzie sprawa partnerstwa NATO-Szwecja na dwóch istotnych płaszczyznach: wojskowej oraz pozawojskowej.

Na potrzeby artykułu, główne badania oparte są na analizie oficjalnych dokumentów wiążących strony relacji, informacji prasowych, oficjalnych stanowisk rządowych czy też opracowań naukowych związanych z ważnymi wydarzeniami w opisywanym przypadku.

Podstawowe pojęcia oraz współpraca militarna krajów neutralnych

Na wstępie warto odpowiedzieć na pytanie, czym jest neutralność i dlaczego jest ona jedną z głównych przeszkód w relacji z sojuszem militarnym. Pierwszym problemem będzie definicja neutralności. Na przestrzeni lat pojęcie to było definiowane w różny sposób. W Encyklopedii PWN z 1976 r. pojawiło się specyficzne wyjaśnienie pojęcia *naturalność*: „Zobowiązanie państwa do powstrzymania się od wojen i udziału w blokach polityczno-militarnych (musi być uznana międzynarodowo)”². Druga część definicji jasno wskazuje,

¹ Rola „kraju kontrolnego” będzie polegała na porównaniu, czy państwo o podobnym statusie brało udział w akcjach, zadaniach, czy też ćwiczeniach wraz z NATO.

² *Neutralność*, [w:] *Mała Encyklopedia Powszechna PWN*, Warszawa 1976.

że udział w Pakcie Północnoatlantyckim czy jakiegokolwiek organizacji wojskowej jest zakazany. Natomiast Słownik języka polskiego definiuje neutralność w następujący sposób: „Postawa polegająca na nieopowiadaniu się po żadnej ze stron konfliktu, bezstronność; w polityce: stan prawny państwa nieuczestniczącego w wojnie prowadzonej przez inne państwa”³.

Kolejnymi, wartymi przedstawienia definicjami są pojęcia *neutralności wieczystej*, *życzliwej* oraz zaznaczeniu istotnej różnicy między neutralnością i neutralnością wieczystą. Neutralność wieczysta znana jest z traktatu wiedeńskiego z 1815 r. i dotyczy Szwajcarii. Jest to rodzaj neutralności gwarantowanej przez układ międzynarodowy. Podobnym przykładem jest neutralność Austrii, która to ów status ma zapisany w konstytucji. Wspomniana ustawa zasadnicza została stworzona przy udziale Stanów Zjednoczonych, ZSRR i Francji. Neutralność życzliwa jest stanem, gdy kraj neutralny wspomaga bądź faworyzuje jedną ze stron konfliktu.

Znając definicje neutralności i neutralności wieczystej, można wskazać znaczące różnice. Pierwszą i najważniejszą jest oficjalny zapis w dokumentach międzynarodowych (w przypadku neutralności wieczystej). Kolejną sprawą jest postawa względem danego konfliktu. Krajem neutralnym w tym wypadku może stać się każde państwo (jak choćby USA, Portugalia czy Szwecja). Kraj ze statusem wieczystej neutralności musi zachować swój status bez możliwości negocjacji. Znacząca różnica w definicji wynika z faktu, że zgodnie ze Słownikiem języka polskiego kraje neutralne mają nie opowiadać się po stronach konfliktu. Nie wyklucza to jednak udziału w strukturach organizacji o charakterze militarnym.

Należy jednak wrócić do definicji Encyklopedii z 1976 r., gdzie kraj neutralny nie może współpracować właśnie z sojuszem o charakterze militarno-politycznym, a NATO jest definiowane jako organizacja polityczno-militarna. W Sojuszu Północnoatlantyckim mamy do czynienia zarówno ze strukturami o charakterze politycznym – Sekretarz Generalny, jak i militarnymi – Komitet Wojskowy, czy też poszczególne dowództwa wojskowe (na rejon Europy i Atlantyku).

³ *Neutralny*, [w:] *Słownik SJP.PL*, <http://sjp.pl/neutralny>, 30.11.2017.

Dodatkowo w ramach NATO działają przedstawicielstwa krajowe oraz organy międzyrządowe, jak choćby Grupa Planowania Nuklearnego⁴.

Po zapoznaniu się z definicjami neutralności warto odpowiedzieć na ostatnie pytanie: czy Szwecja jest krajem neutralnym, czy też prowadzi politykę neutralności? Różnica w definicji jest znacząca. Neutralność musi być potwierdzona aktem prawnym i zatwierdzonym przez inne państwa⁵. Polityka neutralności definiowana jest natomiast w następujący sposób: „Opcja realizacji polityki zagranicznej, w której dany kraj ma zamiar przestrzegać ogólnych zasad dotyczących państw neutralnych”⁶.

W historii Szwecji należy przytoczyć decyzję Jeana Baptista Bernardotte’a, późniejszego króla Szwecji Karola XIV Jana, który sformułował wytyczne polityki zagranicznej Szwecji, jakie z czasem przyjęto określać mianem „polityki 1812”. Spowodowały one w dłuższej perspektywie zmianę polityki zagranicznej Szwecji z ofensywnej na neutralną, tudzież pokojową⁷. W związku z tymże faktem należy uznać Szwecję za kraj, który nie jest neutralny (*de iure*), a który prowadzi politykę neutralności.

Kolejnym pojęciem, jakie należy zdefiniować, jest *partnerstwo*. Jerzy Marchwiński w swoim wystąpieniu na konferencji naukowej, która odbyła się na Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina w Warszawie w 2014 r., uznał, że idealną jest definicja zawarta w Encyklopedii Britannica⁸. Objasnia ona to pojęcie następująco

⁴ NATO – Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego (online), <http://stosunki-miedzynarodowe.pl/organizacje-miedzynarodowe/866-nato-organizacja-traktatu-polnocnoatlantyckiego>, 12.02.2018.

⁵ Szwajcaria uzyskała status neutralności w ramach Traktatu Wiedeńskiego z 1815 r., który zatwierdzony był przez ówczesne mocarstwa. Austria ma zapisaną neutralność w konstytucji stworzonej w porozumieniu z ZSRR, USA i Wielką Brytanią.

⁶ M. Muszyński, *Neutralność a integracja*, Toruń 1988, s. 18.

⁷ T. Munch-Petersen, *The Policy of 1812: Swedish foreign policy from the Congress of Viena to the outbreak of the Crimean War*, „Northern Studies” 1996, vol. 31, s. 37-58.

⁸ J. Marchwiński, *Definicja partnerstwa*, <http://jerzy-marchwinski.blogspot.com/2014/04/definicja-partnerstwa.html>, 30.11.2017.

„Partnerstwo- dobrowolny związek dwu lub więcej osób, którego celem jest prowadzenie przedsięwzięcia oraz dzielenie jego zysków lub strat”⁹.

Podobnym pojęciem jest *partnerstwo strategiczne*. Nie ma jednej, kluczowej definicji tego pojęcia, ale można bezsprzecznie stwierdzić, że takie partnerstwo ma na celu osiągnięcie konkretnych celów (strategicznych dla obu bądź wielu stron). Dodatkowo, jego znaczenie będzie się różnić na wielu płaszczyznach: czym innym będzie partnerstwo strategiczne w polityce, ekonomii czy wojskowości.

Po wstępie terminologicznym należy przedstawić kilka ważnych aspektów związanych z partnerstwem w ramach Paktu Północnoatlantyckiego. Pierwszym istotnym zagadnieniem jest wskazanie, które kraje neutralne należą do Sojuszu albo z nim współpracują. Przeglądając listę krajów członkowskich, możemy doszukać się istotnego problemu- kraju założycielskiego- Danii. Jest to państwo, które do 1949 r. utrzymywało swój status państwowy jako neutralny¹⁰. W opracowaniu Petera Ruggenthalera możemy odnaleźć fragment, który pokazuje, że mimo decyzji rządzących, opinia publiczna nadal rozważała status neutralności: „podczas gdy duńska opinia publiczna rozważała wieczystą neutralność (...) duńscy politycy definitywnie odrzucili ten pomysł”¹¹ (ang. *While Danish public considered genuine neutrality (...) Danish decisions makers definitively ruled it out*). W związku z powyższym należy zadać pytanie, czy Dania w momencie brania udziału w tworzeniu organizacji NATO była neutralna, czy też nie. Oficjalnie, zgodnie z definicją przedstawioną na początku tego artykułu należy stwierdzić, że Dania porzuciła idee neutralności na rzecz poczucia bezpieczeństwa. W związku z powyższym, w artykule Dania nie będzie ujęta w porównaniu z innymi państwami neutralnymi. Kolejnym państwem, które oficjalnie

⁹ Partnership, [w:] Britannica, <https://www.britannica.com/topic/partnership>, 10.12.2017.

¹⁰ D. Reiter, *Learning, Realism and Alliances: The Weight of the Shadow of the Past*, [w:] *Smaill States in International Relations*, red. Ch. Ingebritsen, Seattle 2006, s. 261.

¹¹ P. Ruggenthaler, *The Concept of Neutrality in Stalin's Foreign Policy, 1945-1953*, London 2015, s. 17.

od 1815 r. posiada status neutralności wieczystej jest Szwajcaria. Szwajcaria współpracuje z NATO w ramach programu Partnerstwo dla Pokoju¹². Kolejne państwo neutralne współpracujące z NATO, podobnie jak Szwajcaria, czyli w ramach programu Partnerstwo dla Pokoju¹³, to Austria. Ostatnim państwem jest Irlandia¹⁴, która w 2000 r. rozpoczęła współpracę w ramach indywidualnego programu partnerskiego¹⁵. Na arenie europejskiej to wszystkie państwa, które są neutralne i współpracują z NATO, nie licząc Szwecji, będącej tematem niniejszego artykułu.

Tab.1. Udział państw neutralnych w akcjach NATO

kraj	Szwecja	Szwajcaria	Austria	Irlandia
Programy partnerskie	Partnership for Peace, PARP	Partnership for Peace, PARP, Trust Fund	Partnership for Peace, PARP,	Partnership for Peace
Szkolenia i treningi	Brilliant Mariner, Baltic Cyber Shield, Steadfast Jazz, inne	Cooperative Determination (w ramach Pfp)	–	Cyber Coalition, Cooperative Safeguard
Misje wojskowe/pokojowe	ISAF, KFOR, SFOR	KFOR	ISAF, KFOR, SFOR	ISAF, KFOR, SFOR

Źródło: Opracowanie własne na podstawie strony oficjalnej NATO: www.nato.int.

Kolejnym zagadnieniem jest problem współpracy militarnej z krajem neutralnym. W wielu dyskusjach podnoszone jako istotny

¹² *Relations with Switzerland*, NATO (online), https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52129.htm?selectedLocale=en#, 10.02.2018.

¹³ *Relations with Austria*, NATO (online), https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_48901.htm?selectedLocale=en, 10.02.2018.

¹⁴ *Ireland's policy of neutrality*, Departments of Foreign Policy and Trade (online), <https://www.dfa.ie/our-role-policies/international-priorities/peace-and-security/neutrality/>, 10.02.2018.

¹⁵ *Relations with Ireland*, NATO (online), https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_51979.htm?selectedLocale=en, 10.02.2018.

problem jest to, że kraj neutralny nie powinien angażować się w sojusze wojskowe, tym samym sprowadzając na siebie istotne zagrożenie. Po pierwsze, podważa to ideę przypisaną do państwa neutralnego, iż to nie będzie działać w ramach sojuszy militarnych. Po drugie, zwyczaj międzynarodowy nadaje państwu neutralnemu status zaufanego kraju, który często występuje w roli mediatora w trakcie działań wojennych czy też w czasie kryzysów. Odejście od idei bycia neutralnym może pozbawić Szwecję tego prestiżowego stanowiska na arenie międzynarodowej. Jednak wiadomym jest, że na takie zachowanie znajdzie się wytłumaczenie wynikające z poczucia zagrożenia. Tutaj pojawia się kolejny problem – z jednej strony rozpoczynamy współpracę z partnerem, który może nas ochronić¹⁶, z drugiej jednak strony zwiększenie obecności NATO w rejonie może skutkować zwiększeniem obecności militarnej Rosji w ramach utrzymania równowagi sił.

Partnerstwo wojskowe

Relacje wojskowe partnerstwa NATO-Szwecja to w szczególności dzieje przystąpienia do programów związanych z Sojuszem, jak również udział w misjach i ćwiczeniach.

Podstawą partnerstwa jest umowa między stronami. W przypadku tej relacji możemy mówić o dwóch dokumentach:

- Umowa w ramach Partnerstwo dla Pokoju, zawarta w 1994 r.,
- Umowa w ramach programu PARP (ang. PfP Planning and Review Process) zawarta w 1995 r.¹⁷

Kolejny krok w celu wzmocnienia relacji z NATO Szwecja wykonała w 1997 r. Przystąpiła wtedy do Rady Partnerstwa Euroatlantyckiego.

¹⁶ *As Russia threatens, Sweden ponders joining NATO*, Economist (online), <https://www.economist.com/news/europe/21729554-vladimir-putins-mock-attacks-scandinavia-could-make-swedes-end-200-years-neutrality>, 30.11.2017.

¹⁷ *Relations with Sweden*, NATO (online), https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_52535.htm, 2.12.2017.

Warto spojrzeć na zasady i cele, jakimi kieruje się partnerstwo NATO-Szwecja. Są one zawarte w pierwszym, a zarazem najważniejszym dokumencie między stronami – *Partnership for Peace: Invitation*. To właśnie tam znajdziemy główne myśli będące podwalinami współpracy. Są to:

- Demokracja – kraje członkowskie Sojuszu Północnoatlantyckiego oraz inne kraje podpisane pod tym dokumentem zobowiązują się do zachowania wartości demokratycznych (ang. *the member States of the North Atlantic Alliance and the other States subscribing to this Document recall that they are committed to the preservation of democratic societies*),
- Poszanowanie prawa- poszanowanie gprawa międzynarodowego i sprawiedliwości (ang. *and the maintenance of the principles of international law; justice*),
- Prawa człowieka- ochrona i promocja fundamentalnych praw człowieka (ang. *Protection and promotion of fundamental freedoms and human rights*),
- Wolność- zabezpieczenie wolności (ang. *and safeguarding of freedom*),
- Pokój- pokój przez demokrację (ang. *peace through democracy*)¹⁸.

Dokumenty nie stawiają daty osiągnięcia zamierzonych celów. Daje to możliwość budowy profesjonalnej relacji na bazie przemyślanych decyzji, nie natomiast podjętych spontanicznie z uwagi na nadchodzące terminy.

Poprzedzając dalszą analizę partnerstwa wojskowego, warto postawić kilka istotnych pytań pomocniczych.

- Czy partnerstwo realizuje swoje cele?
- Czy nastąpiły napięcia związane z realizacją założeń partnerstwa?
- Jak strony partnerstwa radziły sobie z kryzysami zewnętrznymi?

¹⁸ *Partnership for Peace: Invitation*, NATO (online), https://www.nato.int/cps/ic/natohq/official_texts_24468.htm, 02.12.2017.

Należy pamiętać o najważniejszym, czyli udziale w misjach i ćwiczeniach, które dokładnie zobrazują współpracę na gruncie wojskowym.

Odpowiadając na powyższe pytania można z całą stanowczością stwierdzić, że w ramach partnerstwa NATO i Szwecja starają się zapewnić ochronę praw człowieka, wolność czy też pokój na świecie dzięki prowadzeniu misji pokojowych, takich jak KFOR czy ISAF. To dzięki udziałowi różnych państw, o różnej historii czy metodach prowadzenia polityki zagranicznej można stworzyć profesjonalne zespoły do niesienia pomocy tam, gdzie jest ona potrzebna. Gdy po „czołgach” przychodzi czas na ”książki”. Dlatego, jak zostało zaznaczone na wstępie, państwa neutralne posiadają duże uznanie międzynarodowe i potrafią zażegnywać konflikty pokojowo. W ramach relacji między Szwecją i NATO należy wspomnieć, że działania w ramach Partnerstwa dla Pokoju to nie tylko udział w misjach i pomoc innym krajom na świecie, ale także szansa dla rozwoju własnej koncepcji obrony wraz z podniesieniem standardów jakości wojska, obronności czy też wyszkolenia¹⁹.

Kolejne pytanie dotyczy tego, czy istniały napięcia wewnętrzne w ramach relacji NATO-Szwecja. Po analizie dostępnych dokumentów na oficjalnych stronach NATO²⁰, jak i rządu Szwecji²¹ nie znaleziono informacji dotyczących wystąpienia napięć między stronami. Jednakże nie jest to dokładna odpowiedź z uwagi na fakt, iż takie napięcia można rozwiązywać za „zamkniętymi drzwiami” przez

¹⁹ A. Cottey, *The Europe Neutrals and NATO: Future Proepsects*, [w:] *The European Neutrals and NATO: Non-alignment, Partnership, Membership?*, red. A. Cottey, Cork 2017, s. 211-230.

²⁰ Analizie zostały poddane teksty i notatki prasowe na stronach: www.nato.int (30.11.2017) oraz https://www.nato.int/cps/ic/natohq/press_releases.htm (30.11.2017). Brak jest tekstów związanych z problemami wewnętrznymi relacji między NATO i Szwecją. Przegląd informacji dotyczy okresu od zawarcia pierwszych relacji do 2015 r.

²¹ Strony rządowe Szwecji, takie jak oficjalne portale: www.government.se (01.12.2017) oraz www.sweden.se (01.12.2017) również nie wspominały o problemach wewnętrznych analizowanych relacji w okresie od początku nawiązania współpracy do 2015 r.

co informacje o kryzysach nie przedostawały się do prasy i innych środków masowego przekazu²².

Trzecim aspektem są sprawy związane z zaistniałymi kryzysami oraz fakt, jak poradziły sobie z nimi obie strony. W sprawie zewnętrznych kryzysów i lojalności na linii NATO-Szwecja należy przede wszystkim postawić pytanie, co jest kryzysem. Jeżeli uznamy, że konflikt na Bałkanach, w Afganistanie czy Libii są kryzysami zewnętrznymi, to wówczas faktycznie Szwecja wywiązała się z pomocy. Wobec innych kryzysów trudno jest przedsięwziąć analizę z uwagi na fakt, że kryzysy na Ukrainie, w Syrii czy innych rejonach, gdzie zaangażowane jest NATO nie są opisane przez oficjalne instytucje szwedzkie pod względem udziału i zaangażowania swoich sił w ramach NATO. Warto jednak uznać, że w ramach możliwych dla Szwecji działań, ta wywiązywała się zawsze ze swoich zobowiązań względem NATO.

Dość istotny problem dotyczy pomocy udzielonej Szwecji przez NATO. Pierwszym istotnym problemem jest pytanie, jak właściwie władze szwedzkie interpretują kryzys. Możemy tutaj uznać za kryzys agresywną postawę Rosji wobec Ukrainy²³. Zajęcie wschodniej Ukrainy oraz wcześniejsza aneksja Krymu faktycznie mogła wzbudzić poczucie zagrożenia w krajach bałtyckich oraz skandynawskich. Istotnym pytaniem jest, na ile realna była i jest groźba agresji Rosji. Drugim problemem będzie możliwa reakcja NATO wobec takiego zagrożenia. Oficjalnie Szwecja nie jest członkiem struktur Sojuszu i nie chroni jej artykuł piąty mówiący o obronie kolektywnej. Znaczący wzrost obecności wojskowej NATO na granicy z Rosją może podnieść ryzyko niepożądanych działań którejkolwiek ze stron. Oczywiście w latach 2014-2017 odbyły się liczne manewry wojskowe połączonych armii NATO i Szwecji, które dały jasny sygnał Moskwie, że Sojusz traktuje Szwecję jako swojego partnera i będzie go chronić.

²² Brak też informacji pozakulisowych, tzw. przecieków albo innych nieautoryzowanych publikacji.

²³ P. Christys, »Crisis Mode« *Sweden prepares for war with Russia amid fears Putin is readying an attack*, „Express”, <https://www.express.co.uk/news/world/743093/Vladimir-Putin-Russia-war-Sweden-nuclear-attack-Scandinavia-politics>, 10.12.2017.

Przechodząc do ostatniego aspektu współpracy wojskowej, czyli udziału w misjach i szkoleniach, warto omówić tzw. państwo kontrolne, które pozwoli porównać, jak Szwecja na tle podobnego sobie państwa wykazywała się w akcjach i misjach NATO. W tym wypadku, na potrzeby analizy za państwo to posłuży Szwajcaria. Państwo o podobnym potencjale demograficznym, również neutralne, jedynym mankamentem jest położenie geograficzne, które może warunkować udział w misjach oraz ćwiczeniach.

Opracowanie zostanie podzielone na trzy aspekty:

- a) Misje o charakterze prewencyjnym i wojskowym,
- b) Misje o charakterze pokojowym i stabilizacyjnym,
- c) Szkolenia i manewry.

Opracowanie A: Wybrane kraje neutralne w misjach wojskowych

Misja	NATO	Szwecja	Szwajcaria
Deny flight&Deliberate force	TAK		
The African Union Mission (AMIS)	TAK		
Allied Force	TAK		
Active Endeavour	TAK		
Unifed Protector	TAK	TAK	

Źródło: Opracowanie własne.

Z powyższej tabeli wynika, że zarówno Szwecja jak i Szwajcaria nie brały czynnego udziału w misjach bojowych bądź prewencyjnych NATO (nie dotyczy misji Unifed Protector, która była misją bojową). Na szczególną jednak uwagę zasługuje fakt, że co do misji Active Endeavour Szwecja wyraziła chęć wzięcia udziału.

Opracowanie B: Wybrane kraje neutralne w misjach stabilizacyjnych

Misja	NATO	Szwecja	Szwajcaria
IFOR	TAK	TAK	
SFOR	TAK	TAK	
KFOR	TAK	TAK	TAK
ISAF	TAK	TAK	

Źródło: Opracowanie własne.

Na podstawie opracowania można zauważyć, że Szwajcaria nie wzięła udziału w większości misji stabilizacyjnych NATO (dla IFOR/SFOR otworzyła swoją przestrzeń powietrzną). Natomiast Szwecja w ramach współpracy pomagała wojskom Sojuszu w misjach stabilizacyjnych.

Opracowanie C: Wybrane kraje neutralne w ćwiczeniach NATO

Ćwiczenia	NATO	Szwecja	Szwajcaria
Operacja Viking	TAK	TAK	
Steadfast Jazz	TAK	TAK	

Źródło: Opracowanie własne.

Szwajcaria nie bierze czynnego udziału w manewrach i ćwiczeniach prawdopodobnie z uwagi na swoją politykę neutralności oraz nieangażowania się w sprawy militarne sojuszu. Dla badanego wskaźnika najbardziej wydajnym porównaniem będzie udział w misjach NATO-wskich. Szwecja wzięła udział w pięciu misjach NATO na osiem co daje 63% obecności. Szwajcaria w tym samym okresie wzięła udział tylko w jednej misji co daje 13%.

Jak widać na powyższych przykładach, współpraca NATO i Szwecji od 1994 r. do 2015 r. kształtuje się bardzo dobrze i nic nie wskazuje, aby w najbliższym czasie miało to ulec zmianie. Partnerstwo wojskowe jest bardzo silne, prężnie działające.

Kolejny, odrębny problem w ramach współpracy NATO-Szwecja, narodził się w okresie 2016-2017. Rosnące napięcie ze strony Rosji spowodowało w regionie Morza Bałtyckiego i Skandynawii poczucie braku bezpieczeństwa. W obliczu rosnącego zagrożenia powróciły pytania dotyczące kolejnego rozszerzenia NATO. Miałyby ono dotyczyć Finlandii i Szwecji. W związku z rozpoczętą debatą na temat rozbudowy struktur NATO odnowiły się stare problemy w relacjach NATO–Rosja. Jeden ze scenariuszy związanych z rozbudową struktur NATO-wskich zakładał, że Moskwa może zbrojnie zareagować i wymusić na Zachodzie cofnięcie decyzji. Oczywistym jest, że obecna sytuacja geopolityczna jest pewnego rodzaju *status quo*. Każde zwiększenie obecności wojskowej wzdłuż granic Federacji Rosyjskiej będzie skutkowało wzrostem militaryzacji zachodniej granicy Rosji.

W takim wypadku bardzo łatwo będzie o błąd i mógłby się ziszczyć najgorszy możliwy scenariusz – kolejna wojna światowa²⁴.

Partnerstwo pozawojkowe

Przechodząc do kolejnego aspektu partnerstwa, należy przeanalizować relacje Szwecja-NATO w kwestiach pozawojkowych. Mowa tutaj o poszanowaniu wartości jakimi kierują się strony, czy posiadają wspólne instytucje współpracy, jak wygląda kształt współpracy w wymiarze edukacji. Warto odpowiedzieć też na pytanie jaka była w przeszłości intensywność relacji pomiędzy NATO a Szwecją.

W deklaracjach obustronnych partnerzy jasno przedstawiali swoje wartości, którymi będą kierować się w ramach wspólnych działań. W deklaracjach zarówno Partnership for Peace (PfP), jak i późniejszej rozszerzającej PfP można zauważyć powielające się ogólne kwestie, jak współpraca na rzecz pokoju w regionie (*stability and security in the Euro-Atlantic area can be achieved only through co-operation and common action*²⁵), szerzenie demokracji czy wymiana doświadczeń (*Protection and promotion of fundamental freedoms and human rights, and safeguarding of freedom, justice, and peace through democracy are shared values fundamental to the Partnership*²⁶). Są to jednak dość duże ogólniki wynikające z szerokiego spektrum spraw, jakimi zajmuje się NATO i doszczegółowienie ich mogłoby być kłopotliwe. Obok tego, tak szeroko zakreślone wartości pomagają w otwartości relacji i dają szerokie spektrum możliwości podejmowania działań związanych z realizacją celów.

Obydwie strony w ramach budowy i wzmacniania partnerstwa mogłyby stworzyć odpowiedzialną za to instytucję (tak jak w przy-

²⁴ K. Salum, *Finland and Sweden in NATO: Implications on NATO – Russia Relations*, [w:] *Newcomers no more? Contemporary NATO and the Future of the Enlargement from the Perspective of »Post-Cold War« Members*, red. R. Czulda, M. Madej, Warsaw-Prague-Brussels 2015, s. 261-274..

²⁵ *Partnership for Peace: Framework Document*, NATO (online), http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_24469.htm?mode=pressrelease, 03.12.2017.

²⁶ Tamże.

padku relacji z Rosją, gdzie istnieje specjalna Rada NATO-Rosja). Jednakże w relacjach NATO-Szwecja, jedyna wspólna instytucja to Rada Partnerstwa Euroatlantyckiego, która jest dodatkowo ciałem wielostronnym i trudno stwierdzić, czy odpowiada ona za opisywaną relację w całości. Wiadomym jest natomiast, że NATO jest obecne na terenie Szwecji i posiada tam swoje bazy treningowe. Dość ciekawym przykładem wspomnianej obecności NATO w Szwecji może być Nordic Center for Gender in Military Operations (NCGM), które za zadanie ma szkolenie oraz rozwijanie umiejętności zawodowych kobiet w wojsku. NCGM otrzymuje polecenia od NATO, NORDEFKO oraz gospodarza, czyli Szwedzkich Sił Zbrojnych²⁷. NATO jest również członkiem centrum szkoleniowego SWEDINT. Jest to szkoła treningowa dla jednostek NATO²⁸. Ostatnim istotnym przejawem obecności o wymiarze politycznym jest przedstawicielstwo Szwecji przy NATO²⁹.

Wszystkie wyżej wymienione instytucje kształtują między stronami relacje na poziomie pozawojskowym³⁰. Mamy tutaj do czynienia z instytucją o charakterze polityczno-doradczym (Rada Partnerstwa Euroatlantyckiego), polityczną (przedstawicielstwo przy głównej kwaterze NATO) jak również instytucjami o charakterze szkoleniowym jak NCGM oraz SWEDINT.

W ramach instytucji szkoleniowych zarówno wojska szwedzkie, jak i NATO-wskie odbywają szereg ćwiczeń, dzięki czemu ich

²⁷ NATO (online), <https://www.act.nato.int/images/stories/structure/jft/ptecs/2014092501.pdf>; Forsvarsmakten (online), <http://www.forsvarsmakten.se/siteassets/english/swedint/engelska/swedint/nordic-centre-for-gender-in-military-operations/ncgm-folder-2015-04-16.pdf>; Wikileaks, <https://wikileaks.org/clinton-emails/emailid/20682>, 04.12.2017.

²⁸ *The history of SWEDINT*, Forsvarsmakten (online), <http://www.forsvarsmakten.se/en/swedint/about-swedint/the-history-of-swedint/>, 05.12.2017.

²⁹ *The King and Queen hold an audience with Ambassador Veronika Wand-Danielsson*, Kungahuset (online), <http://www.kungahuset.se/royalcourt/royalfamily/latestnews/2014/2014/thekingandqueenholdanaudiencewithambassadorveronikawanddanielsson.5.67e94750148caf4ad27645d.html>, 05.12.2017.

³⁰ Na potrzeby artykułu, za wojskowe aspekty uznaję udział w misjach wojskowych czy szkoleniach. Pozawojskowymi natomiast będą aspekty związane z historią, wymianą informacji, szkoleniami (nie manewrami) oraz inne.

współpraca na polu dowódczym, operacyjnym czy logistycznym stale rośnie. Na polu edukacji współpraca także odbywa się na wysokim poziomie. Co jakiś czas NATO zaprasza do swojej siedziby uczniów, studentów ze Szwecji, aby wzięli udział w szkoleniach³¹.

Ostatnim aspektem analizy partnerstwa jest spojrzenie w przeszłość. Można postawić pytanie, czy partnerzy budowali swoje relacje na podstawie wspólnych doświadczeń, czy też nie. I w związku z powyższym, czy szanują także swoje różnice, jeśli takowe występują. Przyjmując założenie, że pod uwagę zostanie wzięty okres przed powstaniem oficjalnego partnerstwa, należy zauważyć, że Szwecja od 1945 r. wzmocniła swoją politykę neutralności i nie miała podobnych doświadczeń jak NATO. Jednakże i to stwierdzenie budzi pewne wątpliwości, gdyż zarówno NATO jak i Szwecja to część Zachodu stojącego w opozycji do bloku wschodniego. Można uznać to za wytyczną do wskazania na wspólne doświadczenia, jednakże samo "bycie Zachodem" to jednak zbyt mało by to potwierdzić. Dodatkowo za uznaniem braku wspólnej historii przemawia fakt, iż NATO jest wyspecjalizowaną organizacją skupiającą się na konkretnym sektorze – bezpieczeństwie i kwestie wspólnej historii są dla niej drugorzędne.

Partnerstwo – terażniejszość i wizja przyszłości

Neutralność nie zdała próby czasu i po 200 latach od traktatu wiedeńskiego staje się reliktem przeszłości, utrudniającym państwom odnalezienie się na arenie międzynarodowej. W powyższym artykule wyraźnie widać, że na przestrzeni ostatnich dekad Szwecja odeszła znacząco od swojej polityki neutralności, ku polityce bezpieczeństwa i zapewnienia pokoju na świecie. Relacje, jakie wykreowała z Sojuszem Północnoatlantyckim, są podstawą dla budowy silniejszej i bezpieczniejszej Szwecji.

³¹ *Visit from Swedish trainees*, Mission of Sweden to NATO (online), <http://www.swedenabroad.com/en-GB/Embassies/Nato/Current-affairs/News/Visit-from-Swedish-trainees--sys/>, 06.12.2017.

Położenie geograficzne w jakim znajduje się Szwecja jest bardzo istotne. Próba balansowania między neutralnością (której *de facto* się wyzbyła, współpracując z NATO) i współpracą z organizacją o charakterze militarnym, w dłuższej perspektywie czasu spowoduje jeszcze więcej trudności. Warto postawić pytanie, czy Szwecja powinna zostać krajem członkowskim NATO? Odpowiedź jest bardzo skomplikowana. Zmiana lidera na fotelu prezydenta USA i jego plan na reset stosunków z Rosją, może zachwiać polityką bezpieczeństwa Szwecji, która widziała w Waszyngtonie lidera gwarancji swojej niepodległości. Kolejnym aspektem będzie opinia polityków i społeczeństwa. Partie koalicyjne (Socjaldemokraci, Zieloni) są przeciwne włączeniu się w struktury NATO, społeczeństwo również nie popiera idei integracji Szwecji ze strukturami członkowskimi³².

Przyszłość relacji NATO-Szwecja zależy w głównej mierze od rozwoju sytuacji w Rosji i na Ukrainie. Zwiększenie poczucia zagrożenia może nakłonić opinię publiczną do zmiany podejścia wobec akcesji do struktur Sojuszu. Jednakże w chwili obecnej Szwecja jest tylko partnerem, który pręźnie wspiera, działa i wykorzystuje swoje możliwości w ramach budowy bezpieczniejszego świata. Podsumowując, można z całą stanowczością stwierdzić, że Szwecja jest partnerem NATO. Zarówno na poziomie partnerstwa militarnego, jak i pozamilitarnego. Kraj neutralny także może współpracować z paktem militarnym, jednak naraża się tym samym na utratę tej prestiżowej pozycji na arenie międzynarodowej.

Bibliografia

- As Russia threatens, Sweden ponders joining NATO*, Economist, <https://www.economist.com/news/europe/21729554-vladimir-putins-mock-attacks-scandinavia-could-make-swedes-end-200-years-neutrality>, 30.11.2017.
- Britannica, <https://www.britannica.com/topic/partnership>, 10.12.2017.
- Christys P., »Crisis Mode« *Sweden prepares for war with Russia amid fears Putin is readying an attack*, „Express”, <https://www.express.co.uk/news/world/743093/>

³² J. Gotkowska, *Współpraca czy członkostwo? Szwecja i Finlandia wobec NATO*, Prace OSW, nr 62, Warszawa 2017, s.29.

- Vladimir-Putin-Russia-war-Sweden-nuclear-attack-Scandinavia-politics, 10.12.2017.
- Cottey A., *The Europe Neutrals and NATO: Future Propects*, [w:] *The European Neutrals and NATO: Non-alignment, Partnership, Membership?*, red. A. Cottey, Cork 2017.
- Gotkowska J., *Współpraca czy członkostwo? Szwecja i Finlandia wobec NATO*, Prace OSW, nr 62, Warszawa 2017.
- Government Offices of Sweden*, <http://www.government.se>, 01.12.2017.
- Hilary Clinton Email Archive, Wikileaks, <https://wikileaks.org/clinton-emails/emailid/20682>, 04.12.2017.
- Home Page, NATO, www.nato.int, 30.11.2017.
- Ireland's policy of neutrality*, Departments of Foreign Policy and Trade, <https://www.dfa.ie/our-role-policies/international-priorities/peace-and-security/neutrality/>, 10.02.2018.
- Mała Encyklopedia Powszechna PWN*, Warszawa 1976.
- Marchwiński J., *Definicja partnerstwa*, <http://jerzy-marchwinski.blogspot.com/2014/04/definicja-partnerstwa.html>, 30.11.2017.
- Munch-Petersen T., *The Policy of 1812: Swedish foreign policy from the Congress of Viena to the outbreak of the Crimean War*, "Northern Studies" 1996, vol. 31.
- Muszyński M., *Neutralność a integracja*, Toruń 1998.
- NATO – Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego*, Stosunki Międzynarodowe, <http://stosunki-miedzynarodowe.pl/organizacje-miedzynarodowe/866-nato-organizacja-traktatu-polnocnoatlantyckiego>, 12.02.2018.
- Nordic Centre for Gender in Military Operations, NATO, <https://www.act.nato.int/images/stories/structure/jft/ptecs/2014092501.pdf>, 4.12.2017.
- Partnership for Peace: Framework Document*, NATO, http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_24469.htm?mode=pressrelease, 3.12.2017.
- Partnership for Peace: Invitation*, NATO, https://www.nato.int/cps/ic/natohq/official_texts_24468.htm, 2.12.2017.
- Press releases*, NATO, https://www.nato.int/cps/ic/natohq/press_releases.htm, 30.11.2017.
- Reiter D. *Learning, Realism and Alliances: The Weight of the Shadow of the Past* (w:) *Small States in International Relations*, red. Ch. Ingebritsen, Seattle 2006.
- Relations with Austria*, NATO, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_48901.htm?selectedLocale=en, 10.02.2018.
- Relations with Ireland*, NATO, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_51979.htm?selectedLocale=en, 10.02.2018.
- Relations with Sweden*, NATO, https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_52535.htm, 2.12.2017.
- Relations with Switzerland*, NATO, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52129.htm?selectedLocale=en#, 10.02.2018.

- Ruggenthaler P. *The Concept of Neutrality in Stalin's Foreign Policy, 1945–1953*, London 2015.
- Salum K. *Finland and Sweden in NATO: Implications on NATO – Russia Relations*, [w:] *Newcomers no more? Contemporary NATO and the Future of the Enlargement from the Perspective of »Post-Cold War« Members*, red. R. Czulda, M. Madej, Warsaw-Prague-Brussels 2015.
- Słownik SJP.PL*, <https://sjp.pl/>, 30.11.2017.
- Sweden Official Website, www.sweden.se, 01.12.2017.
- SWEDINT, Forsvarsmakten, <https://www.forsvarsmakten.se/siteassets/english/swedint/engelska/swedint/nordic-centre-for-gender-in-military-operations/ngm-folder-2015-04-16.pdf>, 04.12.2017.
- The history of SWEDINT*, Forsvarsmakten, <http://www.forsvarsmakten.se/en/swedint/about-swedint/the-history-of-swedint>, 05.12.2017.
- The King and Queen hold an audience with Ambassador Veronika Wand-Danielsson, Kungahuset*, <http://www.kungahuset.se/royalcourt/royalfamily/latest-news/2014/2014/thekingandqueenholdanaudiencewithambassadorveronikawanddanielsson.5.67e94750148caf4ad27645d.html>, 05.12.2017.
- Visit from Swedish trainees, Swedenabroad*, <http://www.swedenabroad.com/en-GB/Embassies/Nato/Current-affairs/News/Visit-from-Swedish-trainees—sys>, 06.12.2017.

Partnership NATO–Sweden

Summary: Article characterizes relations between most powerful military pact – Northern Atlantic Pact and neutral state – Sweden. In this article is analyzing cooperation on military ground, non-military ground and it is also analyzing aspects of cooperation involving neutral status of Sweden, Crimea annexation and growing danger from Russia. Studies connected to main theme of article were based on official documents od NATO, press notes or official releases. Main reason of article is to answer on question if neutral state can cooperate with NATO and can we say that between NATO and Sweden exists partnership relation. Except of above issues, in this article I will try to define neutrality, neutral policy and partnership. After made analysis of available documents, emphatically we can agree that partnership between NATO and Sweden exists.

Key words: NATO, Sweden, partnership, neutrality, military, security strategic.